

Seest soojaks

Aeg on sealmaal, et kergendus suvise leitsaku lahkumise üle hakkab asenduma tõdemusega, et on ikka vastikult külm küll. Välja arvatud muidugi neil, kes seda kergendust kunagi ei tundnudki, sest kuumus lihtsalt meeldis. Nagu mulle endalegi.

Üks võimalus jahedust pisutki peletada on süüa soojendavaid toite. Väarikat valikut neist pakub näiteks vürtsikas *tex-mex*-köök. Tulisust põhjustab suuresti selle köögi oluline koostisosa tšillipipar, mida kasutatakse näiteks mitmete sellele köögile iseloomulike kastmete koostises.

Asjatundjate sõnul leidub tšillipipart sadu variante – ühtesid süüakse toorelt, teisi marineeritakse, kolmandaid kuivatatakse. Tšillipiprad sisaldavad ka rohkesti vitamiine: C, A, B, E.

Tex-mex-toitudes kasutatakse külluslikult puu- ja köögivilju, tänu millele on need toidud tervislikud. Eelistatakse lahjat liha.

Valiku *tex-mex*-retseptidest leiate ka käesolevast numbrist. Võin kinnitada, et seal kirjeldatud palad tegid olemise mõnusa soojaks küll. Ja maitsesid hästi.

VIVIKA VESKI

LUGEJA KÜSIB

Hõbelehine õunapuu

Suve keskel muutusid ühel õunapuul lehed imelikuks – peamiselt rullisid kokku ja eemalt vaadates läikisid hõbedaselt. Ei tea, kes või mis neid rikkus? Kõrval kasvaval õunapuul olid lehed normaalsed.

Vastab

VÄINO PALLUM

Lehtede hõbehalliks muutumist põhjustab seenhaigus hõbelehisus, mida tekitab *Chondrostereum purpureum*.

Haigestuvad üksnes talvekahjustusest, mehaanilistest vigastustest või toitumishäiretest nõrgestatud puud.

Sagedamini võib hõbelehisust märgata pärast pakaselist talve teisel või kolmandal aastal. Haigusele vastuvõtlikumad on õunapuu suvisordid.

Seda tõbe esineb ka teistel viljapuudel, aga kõige sagedamini ploomipuudel, samuti paljudel lehtpuudel ja põõsastel.

Esmased haigustunnused ilmnevad suve keskel mõnel üksikul, tavaliselt alumisel oksal ja süvenevad sügiseks. Lehestik muutub puul tervikuna hõbedaseks alles järgmisel aastal. Lehed jäävad väikeseks. Kolmandal aastal ilmuvad lehtedele surnud koe laigud. Lehed kuivavad ja varisevad.

Puu ei kannu või on õunad väikesed ja varise-

vad. Tõbise puu vanemate okste puidus on pikilõikes näha tumepruune vööndeid. Oksad kuivavad. Surnud puidul arenevad seen nahkjad violetjad või hallikaspruunid lamedad kuni 6cm läbimõõduga viljakehad.

Haiguse algusest kuni puu täieliku hävimiseni kulub 3–5 aastat. See viljakehadel moodustuvad kandeesed, mis tuulega levivad teistele puudele. Haigusetekitaja seeneniidistik tungib puusse külmahaavandite ja suuremate ravitsemata lõikepindade kaudu.

Puiduosa juhtsoontes arenedes ummistab seeneniidistik neid ja eraldub toksiine. Lehtedesse jõudes põhjustavad mürgid epidermi eraldumise lehe sammaskoest. Eraldunud kudedele vahetult tunginud õhk muudab lehed hõbedaseks.

Olgu märgitud, et mõnikord võivad lehed muutuda hõbedaseks ka üksnes füsioloogilistel põhjustel, näiteks toitumishäirete korral.

Mittenakkuslik hõbelehisus ilmneb korraga kogu puu lehestikul ning oksa lõhkilõikamisel näeme, et selle puiduosa on terve.

Hõbelehisuse tõrjeks lõigake hõbedaste lehtedega oksad välja, haarates kaasa 15–20 cm terve puiduga oksaosa. Lõigatud oksad põletage kindlasti ära.

Väetage õunapuid mikroelemente sisaldava mineraalse täisväetisega, aga kuival ajal kastke korraldult.

Vältige puude mehaanilist vigastamist ja talvekahjustusi. Haavade avastamisel ravige neid õigeaegselt.

Kõik suuremad haavad katke aiavahaga. Raskelt haigestunud puu juurige tingimata välja ja põletage kohe, enne kui tekivad seen viljakehad.

INGMAR MUUSIKUS